

огромног броја докумената за објављивање и писања текстова о разним питањима до вршења посљедње коректуре у штампарији и вођења администрације Уредништва. Обим и квалитет таквога рада, обављаног у ствари без икакве материјалне накнаде, најбоље говори о његовом пожртвовању, интелектуалном поштењу и тежњи да се на тај начин афирмишу Цетиње и Црна Гора не само у очима југословенске научне и културне јавности. Чињеница је да се само оваквим напорима зналаца не само црногорске историје могло створити дјело, богато наслеђе, без кога се по завршетку рата не би могло са онолико замаха поћи бржим кораком напријед. У односима са неколико познатих научника из других земаља и њихових институција, који су били заинтересовани за прошлост Црне Горе, одавно је он популарисао Цетиње као културни центар у Црној Гори, и то у вријеме кад у њој није било организованог научног рада, нити ма какве одговарајуће установе. Остали су трагови и памте се Драгићевићеве заслуге за стварање и развијање веза са многим културним и научним радницима у познатијим југословенским центрима. Имао је он довољно и образовања и одлучности да и на таквом задатку успјешно истраје и репрезентује своју ужу домовину. Тај његов пионирски, самопријорни и зналачки културни рад — са пуно одговорности и осјећања позива да унапређује духовну активност у доста неповољним условима — познат је и цијењен током више од пет деценија овога вијека.

Такође важан вид активности Риста Драгићевића је рад на упознавању читалаца „Записа“ са домаћом и страном књигом о Црној Гори. Његова критичка мисао, заснована на познавању питања о којима се најчешће и највише расправљало, чинила је приказе разних издања садржајнијим и на нивоу научне критике његоване у публикацијама већих културних центара. Тиме је вишестрано значајна улога часописа — као органа за информисање јавности о напорима других и мјерилима за оцјењивање вриједности у разним областима стваралаштва — постајала још већом. За дуже су „Записи“ били једина црногорска публикација која је највише и најпотпуније обавјештавала читаоце о научним и књижевним дјелима развијенијих средина, о истакнутијим личностима културног живота земље. Они су под Драгићевићевим одговорним уредништвом, са врло мало снага, ипак били у стању да на разне појаве духовног живота на ширим подручјима узвраћају могућним ставом и образложеним мишљењем. Његова улога и одговорност ни овдје нијесу ни у чему посустајале.

Запажена је Драгићевићева сарадња и у другим публикацијама у земљи, највише о темама живота и рада у Црној Гори.

Послије ослобођења Драгићевић је учествовао у оснивању и раду Историјског друштва НР Црне Горе и Института за проучавање историје црногорског народа. Интензивно је радио у Редакционом одбору „Историјских записа“, органа Историјског друштва и Института, од почетка излажења (јануара 1948) до краја 1957. године. Припремање свеака часописа с правом је разумијевао као битан услов за организацију

и богатији sadrжај рада на заснивању и unapreђивању црногорске историографије, о којој се раније, у ствари, није могло говорити.

Метод Драгићевићевог рада углавном одговара међуратном начину и нивоу изучавања историје Црне Горе. То је карактеристика његовог опредјељења као историчара. Он није писао већа дјела, али му се највећи дио објављених текстова (чланака и прилога) одликује исцрпношћу и студиозношћу. Њему и биљешка представља уочљив и врло користан прилог. Највише је био заинтересован за све области живота Црне Горе од XV вијека до првог свјетског рата. Поред изучавања питања политичке и културне историје, нарочито XIX и почетка XX вијека, посвећивао је пажњу и неким правним категоријама, интересантним за упознавање односа у црногорском друштву. Успјешно је залазио у проблем институције гувернадурства и политике коју су водили гувернадури. Изузетније су га привлачиле појаве унутрашњег живота Црне Горе од доба Петра I па надаље (организација снага одбране, финансија, здравствене службе, просвјетног и културног рада). Интересовало га је и изучавање живота народа, његових установа и карактеристичних обиљежја.

Изучавао је Драгићевић и историју односа Црне Горе са Турском, Аустријом, Русијом и другим државама. Пажњу му је задржавала политика Црне Горе према устанку у Албанији и догађајима у Санџаку уочи избијања балканског рата, као и њено учешће у балканском и првом свјетском рату.

С посебним интересовањем и успјехом изложио је и историју црногорских штампарија.

Као цјелина се могу издвојити Драгићевићеви по исцрпности и студиозности познати *Чланци о Његошу*, припремани у условима живота под окупаторском влашћу, а објављени убрзо после ослобођења земље у посебној књизи (1949). Запажену монографију *Петар II Петровић Његош*, са прилозима: *Оригинални рукопис „Горског вијенца“*, *Владика Данило*, *Истрага погурица* и *Архивски подаци о лицима „Горског вијенца“*, Драгићевић је објавио уз посебно приређен текст „Горског вијенца“ (1965) и тиме изазвао нова интересовања проучавалаца овога Његошевог дјела и много чега другог што је у вези с њим. Нарочито овим својим радовима, поред неколико других, Драгићевић се у пуној мјери афирмирао и на пољу изучавања деликатнијих и тежих питања књижевне историје у нас.

Радови Риста Драгићевића одликују се поузданошћу података, утврђиваних и путем најиндиректнијег провјеравања, и обазривим коришћењем литературе (и на страним језицима). Своје радове темељио је скоро искључиво на подацима архивских извора црногорске провенијенције. Тежем питању прилазио је врло стрпљиво, са доста поуздања и много истраживачке страсти. Потребно је да се истакне значај његовог рада и на исправљању доста нетачних података у литератури о Црној Гори.

Уз научну активност Риста Драгићевића неопходно је указати и на његов рад као музејског радника: на прикупљање, заштиту, обрађивање и популарисање вриједности споменика наше културе.

Слично другим истраживачима његова реда, Ристо Драгићевић није оставио библиографију својих радова, објављиваних о разним питањима из више области знања, за које се интересовао током пуних педесет година бављења књигом и архивским изворима. Библиографија његових радова најбоље ће показати природу и ширину интересовања овог заслужног ствараоца. Монографија која треба да буде написана о његовој личности и цјелокупном дјелу остаје као наш дуг према њему и свим вриједностима које је оставио у наслеђе нашој науци и култури уопште.

Примјеном принципа науке у истраживачком раду и поступку закључивања, Ристо Драгићевић је дубоко осуђивао сваку помисао на злоупотребу утврђеног податка и историјске науке уопште. У томе је он с лакоћом препознавао својеврсни облик њене негације. Оштро је осуђивао и некритичко усвајање нечијих закључака, који се не могу одржати пред методом утврђивања чињеница и историјске истине. Сасвим му је туђе и несхватљиво било формулисање закључака које је тек требало „доказивати“, чега је о питањима прошлости Црне Горе било и чега, на жалост, и данас има.

Остајемо дужни захвалност Ристу Драгићевићу за његово високо цијењено научно и уопште културно дјело, за примјер његове увијек досљедне, честите и достојанствене личности, и као човјека и као ствараоца. Истина је да се до данас нијесмо опраштали од толико заслужног и познатог посленика на изучавању прошлости Црне Горе.

Б. Д. Пејовић

ИСПРАВКА

У претпрошлом броју часописа (3/1980) погрешно је објављено презиме др Мухамеда Хаџијахића као Хадријахић. Извињавамо се и аутору Хаџијахићу и читаоцима.

У прошлом броју часописа (4/1980), у сјећању пок. Јована Петковића „Трагедија једног партизанског батаљона”, стр. 163 и 164, погрешно је објављено лично име Иво Лекић. Треба да стоји Јовалекић.